

Erasmus+

MOKYMOSI REZULTATAI PROFESINIAME MOKYME: METODINĖS REKOMENDACIJOS MOKYMOSI REZULTATŲ FORMULAVIMUI IR JŲ VERTINIMUI

Parengė: Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras, įgyvendinant Europos Sąjungos remiamą projektą Nr. 560399-EPP-1-2015-1-LT-EPPKA3-EQF-NCP „Parama Europos kvalifikacijų sandaros nacionaliniams koordinavimo punktam“

Vilnius, 2015 m.

1. Pagrindinės sąvokos

Asmens kompetencija (*personal competence*) – asmens gebėjimas atlikti tam tikrus darbus.

Bendroji kompetencija (*general competence*) – įvairiapusiški asmens gebėjimai, kurių ugdymas dažniausiai pagrįstas asmens savybėmis. Bendrajai kompetencijai priklauso, pvz., kūrybiškumas, analitinis mąstymas, komunikabilumas, atsakingumas, partneriškumas ir pan. Šios kompetencijos svarba nuolat didėja visose žmonių veiklos srityse. Bendroji kompetencija yra tarsi įvairių žinių, įgūdžių ir asmens savybių visuma, reikalinga profesiniam ir socialiniam asmens įsitvirtinimui ir tobulėjimui. Ši kompetencija turėtų būti išsiugdyta baigus privalomąjį mokymą ir būti pagrindu tolesniam mokymuisi visą gyvenimą.

Bendrosios kompetencijos skiriamos į keturias grupes (Jovaiša, Shaw 1998, Laužackas 2005):

1. formaliosios kognityvinės kompetencijos: *analitiškai mąstyti, kritiškai mąstyti, sistemiškai mąstyti, būti kūrybiškam, spręsti problemas, gebėti mokytis* ir pan.;
2. formaliosios psichomotorinės kompetencijos: *būti koordinuotam, demonstruoti greitą reakciją, būti koncentruotam* ir pan.;
3. asmeninės kompetencijos: a) veiklos atžvilgiu: *būti tiksliam, sąžiningam, atsakingam, kruopščiam, naujoviškam* ir pan.; b) savęs atžvilgiu: *būti iniciatyviam, savarankiškam, savikritiškam, pasitikėti savimi, būti optimistu* ir pan.;
4. socialinės kompetencijos: *būti komunikabiliam, tolerantiškam, gebėti korektiškai bendrauti, būti socialiai aktyviam, versliam, gebėti dirbti grupėje, gebėti vadovauti* ir pan.

Funkcinė kompetencija (*functional competence*) – asmens gebėjimas atlikti tam tikras profesinės veiklos užduotis, veiksmus ir funkcijas.

Kompetencija (*competence*) –

1. Asmens gebėjimas turimomis žiniomis, įgūdžiais, savybėmis ir patyrimu atlikti tam tikrą darbą. Kompetencija yra trijų tipų: funkcinė, pažintinė ir bendroji. Kompetenciją lemia mokymosi ar studijų metu įgytos žinios, gebėjimai, susidarytas požiūris ir vertinimas. Kompetencijos kokybiškumą lemia darbuotojo sukaupta veiklos patirtis. Profesinio rengimo metu įgyta kompetencija patvirtinama pažymėjimu, atestatu arba sertifikatu. Apibrėžtai platesnei veiklai arba profesijai reikalingos kompetencijos sudaro kvalifikaciją.
2. Gebėjimas pritaikyti žinias ir įgūdžius.
3. Gebėjimas atlikti tam tikrą operaciją ar užduotį realioje ar imituojamoje veiklos situacijoje.

Modulinė profesinio mokymo programa (*modular program of vocational training*) – profesinio mokymo programa, sudaryta iš modulių aprašų, kuriuose nurodomos kiekviename modulyje įgyjamos kompetencijos ir jų įgijimui reikalingi mokymo tikslai, kontrolinės užduotys, įgytų kompetencijų vertinimo teorinės ir praktinės užduotys, mokymosi medžiagos aprašai.

Modulis (*module*) – mokymo ar studijų programos dalis, skirta tam tikrai kompetencijai pasiekti.

Mokėjimas (*capacity*) – asmens gebėjimas remiantis taisyklėmis, instrukcijomis, technologijomis ir kt. įvairiomis sąlygomis atlikti tam tikrus intelektinius ar fizinius veiksmus.

Mokymosi rezultatai (*learning outcomes, learning results*) – trumpas aprašymas, ką moksleivis ar studentas turi žinoti arba gebėti atlikti po mokymosi vieneto, dalyko, modulio programos baigimo.

Profesinio mokymo modulis (*vocational training module*) – iš anksto apibrėžta savarankiška profesinio mokymo dalis.

Vertinimo kriterijai – požymiai, kuriais remiantis nusprendžiama apie mokinio pasiekimų lygmenį (žinojimo, supratimo, veiklos atlikimo ir pan.), kurių reikalavimus numato profesinio rengimo standartai ir mokymo programos įvardytais mokymosi rezultatais. (V. Tutlys)

Vertinimo metodai – būdai, kuriais nustatoma, ką mokinys žino, supranta ir sugeba atlikti pasibaigus mokymosi procesui.

2. Mokymosi rezultatų samprata

Mokymosi rezultatai (angl. *learning outcomes*) – tai vienu arba keliais teiginiais nusakomas turinys, t.y. **ką**, baigęs tam tikrą mokymosi proceso etapą (modulio dalį, modulį, programą ar kt.), mokinys **gebės demonstruoti** ir kokiomis sąlygomis ir/ar kokiam kontekste.

Mokymosi baigties formuluočių teiginiai dažnai apibūdinami kaip privalomo mokymosi turinio standartai (*the prescribed curriculum*).

Mokymosi rezultatai yra susiję su mokinių pasiekimais mokymosi procesui (atskiro modulio mokymuisi) pasibaigus.

Paprastai jie formuluojami apibūdinant **bendruosius ir specialiuosius (dalykinius) gebėjimus**, kuriuos programoje, modulyje numato ugdyti, kurie yra reikalingi būsimam specialistui, kad jis galėtų sėkmingai integruotis į darbo rinką.

Paprastai mokymosi rezultatų formuluočės pradedamos taip:

Sėkmingai pabaigęs (programos, modulio, temos, pamokos) mokymąsi mokinys gebės...

3. Mokymosi rezultatai skirtinguose mokymosi etapuose

Norint tinkamai aprašyti mokymosi rezultatą svarbu įvertinti, kokiam mokymosi etapui jį formuluosime. Sąlyginai mokymosi rezultatus galime suskirstyti į keturis tipus:

*ilgalaikiai,
vidutinės trukmės,
trumpalaikiai ir
kasdieniniai.*

Ilgalaikis mokymosi rezultatas siejamas su mokymo programa ir yra apibrėžiamas kaip tam tikra kvalifikacija.

Pavyzdžiui:

Sėkmingai baigęs Baldžiaus modulinę profesinio mokymo programą mokinys įgys IV Lietuvos kvalifikacijų lygio baldininko kvalifikaciją.

Vidutinės trukmės mokymosi rezultatai siejami su kompetencijomis, būdingomis tam tikrai kvalifikacijai. Paprastai pagrindinių (privalomų) kompetencijų, būdingų vienai kvalifikacijai, būna nuo trijų iki dvylikos. Jų skaičių apsprendžia kvalifikacijos lygis pagal Lietuvos kvalifikacijų sandarą.

Pavyzdžiui:

Baldininko kvalifikacija.

Vienas iš vidutinės trukmės mokymosi rezultatų:

Sėkmingai baigęs modulį mokinys įgys kompetenciją surinkti baldų elementus į vientisą gaminį.

Trumpalaikiai mokymosi rezultatai siejami su tam tikros kompetencijos struktūrinėmis dalimis, t. y. išskaidyta kompetencija. Profesinės kompetencijos komponentai yra žinios apie technologinį procesą, technologinio proceso etapų atlikimas, nuostatos susijusios su technologinio proceso įgyvendinimu. Todėl šiame mokymosi etape kompetencija dažnai išskaidoma į keliolika elementų.

Pavyzdžiui:

Baldininko kvalifikacija.

Vienas iš vidutinės trukmės mokymosi rezultatų:

Sėkmingai baigęs modulį mokinys įgys kompetenciją surinkti baldų elementus į vientisą gaminį.

Išskaidyta kompetencija:

- Išmanyti baldų pramonėje naudojamas masyvios medienos paviršių klįjavimo medžiagas ir technologinį procesą;
- Išmanyti baldų pramonėje naudojamų dirbtinių medienos medžiagų klįjavimo technologijas;
- Parinkti tinkamiausią/efektyviausią baldų elementų jungimo technologiją konkrečiam objektui pagaminti;
- Taikyti saugaus darbo tvirtinant baldų elementus reikalavimus;
- Suprasti baldų surinkimo brėžinius;
- Sujungti baldo elementus/dalis naudojant klįjus;
- Sutvirtinti sandūras naudojant tvirtinimo elementus (vinis, varžtus, kitas tvirtinimo detales);
- Išdėstyti ir sutvirtinti spyruokles skirtingais būdais;
- Įvertinti (pastebėti) baldų surinkimo defektus;
- Ištaisyti baldų surinkimo defektus parenkant technologiškai tinkamiausią tvirtinimo būdą;
- Sujungti baldų elementus nenaudojant atskirų tvirtinimo detalių;
- Laikantis technologinių reikalavimų įtvirtinti įvairių baldų furnitūrą (amortizatoriai, bėgeliai, spynelės, magnetukai, baro sistema, relingo sistema, kojos, atramos, ratukai, rankenėlės, kabliukai, apšvietimo elementai ir t.t.).

Be pagrindinių arba privalomų kompetencijos elementų galima išskirti ir papildomus, labiau specializuotus trumpalaikius mokymosi rezultatus. Dažniausia jie susiję su ypatingomis, retai naudojamomis technologijomis, arba technologijomis, kurios buvo būdingos tam tikru istoriniu etapu.

Pavyzdžiui:

- Pagaminti gamtinių medžiagų kljus baldų elementų kljavimui;
- Pakeisti restauruojamų baldų elementus laikantis istorinio laikotarpio baldų surinkimo technologijų; ir pan.

Tam, kad būtų pasiekti trumpalaikiai mokymosi rezultatai dažniausia nepakanka vienos ar kelių pamokų. Dažnai vienas šio lygio mokymosi rezultatas apima keletą temų ir reikalauja tam tikro laiko tiek teoriniam, tiek praktiniam pasirengimui.

Kasdieniniai mokymosi rezultatai siejami su trumpiausiu mokymosi elementu – pamoka ar pamokų grupe, kuri yra apjungta tam tikros tematikos. Kasdieniai mokymosi rezultatai profesinio mokymo programoje įgyja praktinių ar teorinių užduočių pavidalą.

Pavyzdžiui:

Baldininko kvalifikacija.

Vienas iš vidutinės trukmės mokymosi rezultatų:

Sėkmingai baigęs modulį mokinys įgys kompetenciją surinkti baldų elementus į vientisą gaminį.

Vienas iš išskaidytos kompetencijos mokymosi rezultatų:

Sujungti baldo elementus/dalis naudojant kljus.

Planuokime, kad siekiant išmokti *sujungti baldo elementus/dalis naudojant kljus*, prireiks 18 akademinų valandų.

Įvertinus technologinį medienos paviršių kljavimo technologinį procesą, galime suformuluoti tokius *kasdienius mokymosi rezultatus*:

- Parinkti kljavimui tinkamą medieną, įvertinant jos paviršiaus santykinę drėgmę;
- Atlikti paviršių paruošimo operacijas (nušlifuoti, nuriebalinti ir kt.) naudojantis mechaniniais įrankiais;
- Pasirinktais įrankiais (rankiniu voleliu, dantytu voleliu, teptuku arba kitais) padengti medienos paviršių/-ius kljais neviršijant numatytų medžiagos kiekių;
- Nuimti kljū perteklių;
- Laikantis saugos reikalavimų sutvirtinti (suspausti, presuoti) kljuojamus paviršius;
- Parinkti kljavimo trukmę atsižvelgiant į kljū technines charakteristikas;
- Įvertinti atliktos operacijos kokybę atsižvelgiant į pateiktus kokybės rodiklius;
- Taisyti technologinio proceso defektus.

Šie kasdieniai mokymosi rezultatai tuo pačiu yra užduotys, kurias mokiniams reikia atlikti, o mokytojams vertinti atlikimo kokybę. Atliekant užduotis mokiniai naudosis žiniomis, demonstruos išmokimą, o praktikos vietose praktinius šios srities gebėjimus.

Šio dokumento 1 priede pateikiami ilgalaikių, vidutinės trukmės, trumpalaikių ir kasdieninių mokymosi rezultatų pavyzdžiai.

4. Mokymosi rezultatai ir kompetencijos komponentai

Kaip jau buvo minėta pirmame skyriuje, kompetencija suprantama, kaip tam tikrų komponentų visuma. Išskiriami šie kompetencijos komponentai:

- **žinios ir supratimas** (teorinės žinios, gebėjimas rasti reikalingų žinių ir suprasti);
- **žinojimas kaip veikti** (praktinis operacinis žinių taikymas tam tikrose veiklos procesuose, situacijose);
- **žinojimas kaip būti** (vertybės, nuostatos kaip integralus elementas suvokiant (su)gyvenimo su kitais socialinį kontekstą).

Veiklos didaktikoje naudojamos tokios teorinės sampratos kaip **kognityviniai, psichomotoriniai ir emocinės** srities mokymosi rezultatai. Reikia neužmiršti, kad naudodami šias sampratas orientuojamės į trumpalaikius ir kasdienius mokymosi rezultatus.

4. 1. Kognityviniai mokymosi rezultatai

Kognityviniai mokymosi rezultatai susiję su žiniomis ir jų taikymu. Juos galima suskirstyti į keletą taksonomijos lygių:

- žinojimas – pakartojimas remiantis atmintimi;
- supratimas – prasmės išvelgimas;
- pritaikymas - abstrakcijų, taisyklių, dėsnių ir pan. panaudojimas konkrečiose situacijose;
- analizė – visumos skaidymas į dalis;
- sintezė – atskirų dalių sujungimas į visumą;
- vertinimas - sprendimas, kiek turinys, metodai ir kt. atitinka kriterijus.

Kokio lygio kognityvių mokymosi rezultatų tikimasi, apsprendžia kvalifikacijos lygis pagal Lietuvos kvalifikacijų sandarą:

- Visiškai aišku, kad aukštesniųjų pažintinių gebėjimų, t.y. analizės, sintezės ir vertinimo, neformuosime 1-2 lygio kvalifikacijoms. Pirmo lygio kvalifikacijoms būdinga veiklos aplinka yra aiški, veikla atliekama pagal detalias instrukcijas, veiklą sudarančios situacijos, veiksmai ir operacijos pastovūs ir nuolat kartojasi. Antrojo lygio kvalifikacijoms būdinga tai, kad atliekant veiklą gebama pritaikyti pagrindines veiklai būdingas faktines žinias, veiklai atlikti reikalinga priežiūra, vadovavimas ir pagalba, veiklą sudarantys veiksmai ir operacijos yra pastovūs.
- Kai turime 3-5 lygio kvalifikacijas, mokymosi rezultatus formuluojame nuo supratimo iki vertinimo lygio. Didaktinėje literatūroje ir kituose šaltiniuose gausu pasiūlymų, kokiais veiksmožodžiais pradėti vieno ar kito lygio kognityvinių mokymosi rezultatų formuluotes. Tačiau būtina atkreipti dėmesį į tai, kad tokie veiksmožodžiai skirti formuluoti *kasdieninius mokymosi rezultatus*. Trumpalaikių mokymosi rezultatų formuluotėms rekomenduojama rinktis šiuos veiksmožodžius:
 - „Žinoti“ (1 –2 lygio kvalifikacijoms įgyti) – apima žinojimo taksonomijos lygį;
 - „Suprasti“ (2-3 lygio kvalifikacijoms įgyti) – apima supratimo ir pritaikymo taksonomijos lygį;
 - „Išmanyti“ (3-5 lygio kvalifikacijoms įgyti) – apima žinių, supratimo, pritaikymo, analizės, sintezės ir vertinimo taksonomijos lygius.

Pavyzdžiui:

Trumpalaikis mokymosi rezultatas - Išmanyti baldų pramonėje naudojamų dirbtinių medienos medžiagų klijavimo technologijas.

Kasdieniai mokymosi rezultatai:

- ✓ Paaiškinti skirtumus tarp medienos drožlių plokštės ir medienos plaušo plokštės panaudojimo baldų pramonėje galimybių, naudojantis technologiniais aprašymais;
- ✓ Raštu palyginti rankinio klijavimo ir mašininio klijavimo technologijas;
- ✓ Naudojantis mokymo medžiaga parengti rankinio klijavimo technologinio proceso aprašą (operacijų sąrašą).

Dažnai iškyla klausimas, ar galima naudoti veiksmažodį „žinoti“ formuluojant trumpalaikius mokymosi rezultatus (išskaidytas kompetencijas). Reikia suprasti, kad žinojimas negarantuoja žinių pritaikymo praktinėje veikloje. Todėl bendra rekomendacija – neapsiriboti tik žinojimu. Tačiau, kartais negalima išvengti šio lygio mokymosi rezultatų. Pavyzdžiui, baldininkas rinkdamasis medieną turi žinoti reikalavimus jos išdžiūvimo koeficientui. Pirminio medienos apdirbimo darbininkas pjauna medieną ir ją džiovina, t. y. turi parinkti atitinkamą temperatūrą ir laiką, kurį mediena bus džiovinimo kameroje. Baldininkui svarbu tik žinoti šiuos duomenis, norint tinkamai parinkti medžiagą iš kurios bus gaminamas tam tikras gaminy.

4.2. Psichomotoriniai mokymosi rezultatai

Psichomotoriniai mokymosi rezultatai susiję su motoriniais ar fiziniais įgūdžiais, tarp kurių ir jutiminis suvokimas, rankų ir akių koordinacija ir t.t. Pavyzdžiui: obliuoti, kirpti, virinti ir pan. Dažniausia formuluojant psichomotorinius mokymosi rezultatus pasirenkama ši taksonomija:

1. **Imitavimas** – kito asmens elgesio stebėjimas ir šio elgesio kopijavimas. Tai pirmasis etapas, mokantis sudėtingo gebėjimo.
2. **Manipuliavimas** – gebėjimas atlikti tam tikrus veiksmus, vadovaujantis nurodymais ir lavinant turimus įgūdžius.
3. **Tikslumas** - besimokantis asmuo geba atlikti užduotį, padarydamas keletą klaidų ir tiksliau atlieka veiksmus be pirminio šaltinio įtraukimo. Išsiugdytą gebėjimą parodo sklandus ir tikslus atlikimas.
4. **Suderinimas** – tai gebėjimas derinti keletą veiksmų, susiejant du arba daugiau gebėjimų. Elgsenos modeliai gali būti keičiami, siekiant prisitaikyti prie specialių reikalavimų arba išspręsti problemą.
5. **Natūralizacija** – tai puikus veiklos atlikimas nesąmoningai (negalvojanč). Gebėjimai derinami, veikla atliekama nuosekliai bei lengvai.

Kaip ir kognityvinių mokymosi rezultatų formulavimo atveju, taip ir psichomotorinių mokymosi rezultatų atveju siūlomi veiksmažodžiai aktualūs formuluojant kasdieninius mokymosi rezultatus. Vidutinės trukmės ir trumpalaikiai mokymosi rezultatai pradedami veiksmažodžiu, susijusiu su konkrečia profesine veikla.

Pavyzdžiui:

Vidutinės trukmės mokymosi rezultatas - surinkti baldų elementus į vientisą gaminį.

Trumpalaikis mokymosi rezultatas - Sutvirtinti sandūras naudojant tvirtinimo elementus (vinis, varžtus, kitas tvirtinimo detales);

Kasdieniniai mokymosi rezultatai:

- ✓ Kartu su kitu mokiniu sujungti baldo talpos plokštumas varžtais, kartojant veiksmus demonstruojamus video pamokoje (imitavimas);
- ✓ Savarankiškai, naudojantis pneumatiniiais įrankiais, per septynias minutes surinkti dviejų durų spintelės karkasą (natūralumas).

4.3. Emocinės srities mokymosi rezultatai

Emocinės srities mokymosi rezultatai susiję su dėmesiu, smalsumu, žinojimu, estetiniu susižavėjimu, etika, estetika ir kitais požiūriais, nuostatomis, jausmais ir vertybėmis. Emocinės srities mokymosi rezultatus galima suskirstyti į tris lygius: priėmimą, reagavimą ir vertinimą.

Priėmimas – tai pasirengimas priimti informaciją, pavyzdžiui, mokinys suvokia, kad jam privalu būti visuomeniškų, jis pagarbiai išklauso kitus, yra jautrus socialinėms problemoms ir pan.

Reagavimas – tai aktyvus mokymasis, pavyzdžiui, rodo susidomėjimą dalyku, pateikia pristatymą, dalyvauja grupės diskusijose, geranoriškai padeda kitiems ir pan.

Vertinimas gali būti ir įsipareigojimo priėmimas, pavyzdžiui, mokinys rodo tikėjimą demokratiniiais procesais, vertina švietimo vaidmenį mūsų kasdieniame gyvenime, rūpinasi kitų gerove, yra jautrus žmogui, kultūriniais skirtumams ir pan.

Organizavimas – tai procesas, kai mokinys susieja skirtingas vertybes, išsprendžia tarp jų kylančius prieštaravimus, šias vertybes priima ir puoselėja, pavyzdžiui, pripažįsta būtinybę rasti laisvės ir atsakomybės pusiausvyrą demokratijoje, prisiima atsakomybę už savo elgesį, remiasi profesinės etikos standartais, derina elgesį prie vertybių sistemos ir pan.

Charakterizavimo lygmeniu mokinys turi vertybių sistemą (įsitikinimus, idėjas ir nuostatas), pagal kurią kontroliuojamas jo elgesys nuosekliu ir nuspėjamu būdu, pavyzdžiui, asmuo pasitiki savo jėgomis dirbdamas savarankiškai, rodo profesinį įsipareigojimą laikytis etiškos praktikos, išlaiko tinkamą asmeninę, socialinę ir emocinę pusiausvyrą, puoselėja sveikos gyvensenos įpročius ir pan.

Profesinio mokymo programose savarankiškai emocinės srities mokymosi rezultatai nėra formuluojami, tačiau visose programose nurodoma, kokios bendrosios kompetencijos yra ugdomos integruotai su profesinėmis kompetencijomis. Emocinės srities mokymosi rezultatai gali būti formuluojami kaip kasdieniai mokymosi rezultatai.

Pavyzdžiui:

Kasdieniai mokymosi rezultatai:

- ✓ Nuimti klijų perteklių laikantis technologinio proceso ekologinio atliekų utilizavimo reikalavimų;
- ✓ Su grupe parengti vaizdinį pristatymą apie natūralių medžiagų klijų naudojimą šiuolaikinėje baldų pramonėje.

5. Reikalavimai kasdieninių mokymosi rezultatų formuluotėms

Formuluoti mokymosi rezultatus yra ne tik svarbu, bet ir sudėtinga. Mokymosi rezultatai yra glaudžiai susiję su tuo, ką asmuo, baigęs atskirą modulį, turi būti pasiekęs, išmokęs. Tai yra pagrindas, į kurį remiasi mokymosi rezultatų pasiekimų formulavimas.

Formuluotė susideda iš šių dalių: **veiksmožodžio bendratis, papildinys, kontekstas ar sąlyga, atlikimo reikalavimai**, pavyzdžiui:

- Apibūdinti apdailininko profesinio mokymo programos turinį;
- Apibūdinti naudojamą jūrines kilpas, trumpąjį ir ilgąjį supynimus ir mokėti juos pinti;
- Atlikti metalo pjovimo, kirpimo operacijas, naudojantis metalo pjovimo, kirpimo nemechanizuotais įrankiais;
- Žinoti rankinių gręžimo įrankių ir naudojamų gręžtų panaudojimą stalių darbuose.

Rezultatas pažymi (apibūdina) **galutinę mokinio elgseną**, t.y. tai, ką jis po mokymosi privalo mokėti arba gali daryti. Rezultatas pasako **kokiomis sąlygomis** ši elgsena turi pasireikšti. Tai svarbu dėl to, kad tokia kasdieninio mokymosi rezultato formuluotė padeda išskirti mokinio elgsenos **vertinimo kriterijus** (ar ji pakankama ar ne). Aiškiam galutinės mokinio elgsenos apibūdinimui yra rekomenduojami **neinterpretuojamieji** veiksmožodžiai.

Pavyzdžiui:
mintinai pasakyti, identifikuoti, atskirti, iliustruoti, sukonstruoti, išvardinti, palyginti ir pan.

Nerekomenduojama vartoti veiksmožodžių, kurie turi dideles interpretavimo galimybes, pvz., žinoti, galvoti, nuspręsti ir pan.

Kasdieninių mokymosi rezultatų formuluotės turėtų būti sudarytos iš trijų esminių elementų:

- aktyviojo veiksmožodžio arba frazės,
- papildinio,
- konteksto arba sąlygos.

Pavyzdžiui:		
Aktyvusis veiksmožodis arba frazė	Papildinys	Kontekstas arba sąlyga
Parinkti klijavimo trukmę...	... atsižvelgiant į klijų technines charakteristikas
... parengti vaizdinį pristatymą...	Su grupe... ... apie natūralių medžiagų klijų naudojimą šiuolaikinėje baldų pramonėje

Šio dokumento 1 priede pateikiami realūs pavyzdžiai, kaip klaidingai pavartojami žodžiai ir jų formos.

6. Mokymosi rezultatų vertinimo gairės

Susipažinus su 40 specialybių modulinėmis programomis, susidarė įspūdis, kad sunkiausia modulių programų sudarytojams buvo suformuluoti kiekvieno modulio apraše mokymosi rezultatų pasiekimus. Beveik visuose modulių aprašuose, išskyrus keletą, mokymosi pasiekimai formuluojami,

remiantis trimis vertinimais: **Patenkinamai, Gerai, Puikiai**. Tenka apgailestauti, kad kiekvienas vertinimas formuluojamas nebesilaikant bendrų reikalavimų, priklausomai nuo modulių sudarytojų. Todėl kai kurios formuluotės yra labai lakoniškos, kartais net susidaro įspūdis, kad tarp įvertinimų labai nedideli skirtumai, neišryškinami esminiai vertinimų skirtumai; kai kuriose programose vertinimai yra gana išsamūs, skaitant formuluotes aišku, kuo skiriasi vienas įvertinimas nuo kito; kai kada formuluotėse nepamirštami darbų saugos reikalavimai ar darbo vietos sutvarkymas atlikus užduotį; daugelyje formuluočių neužsimenama apie darbo atlikimo laiką, bet nurodoma, ar užduotis atlikta savarankiškai, ar buvo reikalinga pagalba, ar reikėjo papildomų klausimų ir t. t.

Mokymosi rezultatų pasiekimų vertinimo formuluotės:

1 pavyzdys. **Pateikiami vertinimo kriterijai, po to vertinimas procentais:**

Patenkinamai: Teisingi atsakymai sudaro nuo 40 iki 69 proc.;

Gerai: Teisingi atsakymai sudaro nuo 70 iki 90 proc.;

Puikiai: Teisingi atsakymai sudaro daugiau kaip 91 proc.

Pavyzdžiui:

Vertinimo kriterijai: - Išvardinti tinkavimo įrankiai, prietaisai ir inventoriūs; - Paaiškinta įrankių ir prietaisų paskirtis; - Išvardinti įrankiai dekoratyviniam tinkavimui ir paaiškinta jų paskirtis.

Mokinio vertinimas:

Patenkinamai: teisingi atsakymai sudaro nuo 40 iki 69 proc.; **Gerai:** teisingi atsakymai sudaro nuo 70 iki 90 proc.; **Puikiai:** teisingi atsakymai sudaro daugiau kaip 91 proc.

2 pavyzdys. **Susikuriamas mokymosi pasiekimų vertinimo formulavimo šablonas**, kuris naudojamas keičiant temos pavadinimą ir užduočių atlikimo rezultatus:

Patenkinamai: Klysta, aiškindamas teorinius braižybos pagrindus, žymėjimus, schemų elementus, tačiau po papildomų mokytojo klausimų ir pastabų geba atsakyti teisingai;

Gerai: Geba tiksliai ir gerai paaiškinti teorinius braižybos pagrindus, žymėjimus, schemų elementus, tačiau mokytojas turėjo užduoti vieną ar kelis esminius klausimus ir gavo į juos teisingus atsakymus;

Puikiai: Geba savarankiškai, kūrybiškai ir tiksliai paaiškinti teorinius braižybos pagrindus, žymėjimus, schemų elementus, mokytojui nereikia užduoti jokių papildomų klausimų ir daryti pastabų.

Patenkinamai: Klysta, bandydamas atpažinti elektrinius elementus, juos tiksliai apibūdinti, paaiškinti paskirtį, tačiau po papildomų mokytojo klausimų ir pastabų geba atsakyti teisingai;

Gerai: Geba tiksliai ir gerai atpažinti elektrinius elementus, juos tiksliai apibūdinti, paaiškinti paskirtį, tačiau mokytojas turėjo užduoti vieną ar kelis esminius klausimus ir gavo į juos teisingus atsakymus.

Puikiai: Už gebėjimą savarankiškai, kūrybiškai ir tiksliai atpažinti elektrinius elementus, juos tiksliai apibūdinti, paaiškinti paskirtį. Mokytojui nereikia užduoti jokių papildomų klausimų ir daryti pastabų.

3 pavyzdys. **Prie kiekvieno Modulio mokymosi rezultatų formulavimo Rekomenduojamo turinio**, t. y. atskirų temų užduočių (jų skaičius gali būti labai įvairus) pateikiamas mokymosi rezultatų pasiekimų formulavimas (be **Patenkinamai, Gerai, Puikiai**) su priedu:

1.1. Tema. Psichiniai reiškiniai. Apibūdinti psichiniai reiškiniai, žmogaus elgesys ir jam turintys įtakos veiksniai. Paaiškinta emocijų įtaka elgesiui, pažinimui.

1.2. Tema. Nervingo, agresyvaus Identifikuoti nervingo, agresyvaus ar melagingo elgesio

ir melagingo elgesio požymių identifikavimas.

1.3. Tema. Erzinantys, nervinantys ar agresiją sukeltantys veiksniai.

požymiai. Atpažinti melavimo požymiai. Paaiškintos emocijų valdymo galimybės ir kontrolės priemonės.

Atpažinti žmonių nervingumą, susierzinimą ar pyktį, galintys kelti veiksniai.

Analogiškas pateikimas iki 1.12. Temos vertinimo, po kuriuo pateikiamas prierasas: 1.1.–1.12. temų mokymosi rezultato pasiekimų įvertinimo svoris galutinio įvertinimo metu 15 proc.

4 pavyzdys. **Labai nekonkretus mokymosi rezultatų vertinimas.** Kartais pateikiami neesminiai skirtumai tarp Patenkinamai ir Gerai, kartais tarp Gerai ir Puikiai. Vertinimo formulavimas neparodo ir neakcentuoja pagrindinių mokėjimo lygio skirtumų, t. y. įvertinimo skirtumų:

Patenkinamai: Per nurodytą laiką ne visai atlikta užduotis. Atsakant į papildomus klausimus, klystama, neišsamiai atsakoma;

Gerai: Per nurodytą laiką ne visai atlikta užduotis. Į pateiktus klausimus atsakyta teisingai;

Puikiai: Praktinė užduotis atlikta laiku, be klaidų.

Patenkinamai: Skiriami braižymo etapai, taikomi pagrindiniai apipavidalinimo standartai, paaiškintos svarbiausios detalės;

Gerai: Žinomi braižymo etapai ir apipavidalinimo standartai, paaiškinta brėžinio paskirtis, detalės;

Puikiai: Suplanuotas braižymo procesas, paaiškinti apipavidalinimo standartų reikalavimai, brėžinio esmė ir analizuojamos detalės.

Patenkinamai: Tinkamai paruošta darbo vieta, parinktos dujos, elektrodai, siūlių apdorojimo įrankiai, parinkti suvirinimo ir litavimo režimai, skubomis, nesilaikant technologinių reikalavimų, nekreopščiai ir nekokybiškai suvirinti ir sulituoti ruošiniai ir apdorotos siūlės, užduotis atlikta laikantis darbo saugos reikalavimų;

Gerai: Tinkamai paruošta darbo vieta, parinktos reikiamos dujos, elektrodai, siūlių apdorojimo įrankiai, tiksliai parinkti suvirinimo ir litavimo režimai, kokybiškai suvirinti ir sulituoti ruošiniai, nekokybiškai apdorotos siūlės laikantis technologinių ir darbo saugos reikalavimų;

Puikiai: Tinkamai paruošta darbo vieta, parinktos reikiamos dujos, elektrodai, siūlių apdorojimo įrankiai, tiksliai parinkti suvirinimo ir litavimo režimai, kokybiškai ir laiku suvirinti ir sulituoti ruošiniai, apdorotos siūlės laikantis darbo saugos ir technologinių reikalavimų.

Patenkinamai: Įvertinta būklė, nustatytas įtaiso gedimas;

Gerai: Nuspręsta, kaip pašalinti / lokalizuoti gedimą;

Puikiai: Pašalintas / lokalizuotas gedimas, įvertintos eksploatavimo sąlygos.

5 pavyzdys. **Mokymosi rezultatų pasiekimų įvertinimas formuluojamas pagal Rezultatų formulavimą**, visiškai neatsižvelgiama į Rekomenduojamo turinio temas ir konkrečias užduotis, kurios reikalingos rezultatams pasiekti (skirtingi vertinimo lygiai nepateikiami):

Rekomenduojamas turinys

Pritaikyti darbo saugos ir sveikatos pagrindinius reikalavimus aplinkos apsaugos darbuotojo profesinėje veikloje.

Mokymosi pasiekimų įvertinimas

Pritaikyti darbo saugos ir sveikatos pagrindiniai reikalavimai aplinkos apsaugos darbuotojo profesinei veiklai.

Demonstruoti taisyklingą aplinkos apsaugos darbo srities sakytinės ir rašytinės kalbos vartoseną.

Pademonstruota taisyklinga aplinkos apsaugos sakytinės ir darbo srities rašytinės kalbos vartoseną.

6 pavyzdys. **Mokymosi pasiekimų vertinimo formulavimas (taip pat ir kriterijai) priklauso nuo konkretaus turinio ir užduočių rezultatams pasiekti:**

Vertinimo kriterijai:

- Paruošta darbo vieta atitinka saugaus darbo reikalavimus, parinkti ir paruošti darbo įrankiai.
- Atliktas paviršiaus vizualinis vertinimas.
- Paruošti skiediniai atitinka receptūras.

Mokinio įvertinimas:

Patenkinamai: Parinkti įrankiai ir įranga, tinkantys užduočiai atlikti. Įrankiai naudoti pagal paskirtį. Visos technologinės operacijos atliktos, bet ne visai pagal technologinį eiliškumą, darbą atliko ilgiau negu nustatyta, darbo vieta nevisiškai sutvarkyta, laikėsi darbų saugos ir sveikatos taisyklių, darbo metu reikėjo konsultacijų;

Gerai: Parinkti įrankiai ir įranga, tinkantys užduočiai atlikti. Įrankiai naudoti pagal paskirtį. Atliktos visos operacijos pagal technologinį eiliškumą, darbas atliktas ilgiau negu nustatyta, darbo vieta sutvarkyta, laikėsi visų darbų saugos ir sveikatos taisyklių, darbo metu reikėjo konsultacijų;

Puikiai: Parinkti įrankiai ir įranga, tinkantys užduočiai atlikti. Įrankiai naudoti pagal paskirtį. Visos operacijos atliktos labai tiksliai pagal technologinį eiliškumą, darbas atliktas per nustatytą laiką, darbo vieta sutvarkyta pagal reikalavimus, laikėsi visų darbų saugos taisyklių, darbas atliktas savarankiškai.

Kaip matyti iš mokymosi pasiekimų įvertinimo formulavimų, jie yra labai įvairūs ir ne visada tinkamai formuluojami. Čia pateikiami svarbiausi dalykai, t. y. tai, į ką turėtų būti atsižvelgta formuluojant mokymosi pasiekimus:

1. Darbų sauga

Vertinamasis yra gerai susipažinęs su visais darbų saugos reikalavimais ir jų visada laikosi darbo metu;

Vertinamasis išsamiai susipažinęs su svarbiausiais saugumo reikalavimais ir instrukcijomis bei jų laikosi darbo metu;

Vertinamasis dažniausiai žino svarbiausius saugumo reikalavimus ir instrukcijas bei iš dalies jų laikosi darbo metu;

Vertinamasis nepakankamai žino svarbius saugumo reikalavimus ir instrukcijas, reikia papildomai instruktuoti jį darbo metu.

2. Darbo planavimas

Darbas planuojamas sistemiškai ir racionaliai. Laiku parengiamos darbai reikalingos priemonės ir medžiagos. Neprarandama laiko darbo pasirengimui;

Planuojama sistemiškai ir dažniausiai racionaliai. Darbo priemonės ir medžiagos dažniausiai parengiamos laiku. Prarandama labai mažai laiko;

Darbas dažnai planuojamas sistemiškai. Medžiagos ir priemonės darbo atlikimui parengiamos laiku. Prarandama nedaug laiko;

Darbas planuojamas, nepakankamai sistemingai. Darbo priemonės ir medžiagos dažnai neparengiamos laiku. Nuolatos prarandama nemažai laiko.

3. Darbo vykdymo sparta

Visada laikomasi suplanuotų atlikimo terminų;

Dažniausiai laikomasi suplanuotų atlikimo terminų;

Paprastai laikomasi suplanuotų atlikimo terminų;

Dažnai nesilaikoma atlikimo terminų.

4. Darbo kokybė

Darbo rezultatas visiškai tenkina kokybės reikalavimus;

Darbo rezultatai iš esmės atitinka kokybės reikalavimus;

Darbo rezultatuose aptinkama kokybės reikalavimų neatitikimų;

Darbo rezultatuose yra daug kokybės reikalavimų neatitikimų.

5. Darbo atlikimo būdas (stilius)

Atlikdamas užduotį, vertinamasis buvo visiškai savarankiškas;

Atlikdamas užduotis vertinamasis dažniausiai buvo savarankiškas;

Atliekant užduotis iš dalies reikalinga išorinė priežiūra ir pagalba;

Tik atskiros operacijos buvo atliktos savarankiškai.

6. Darbo atlikimo interpretavimas

Sugeba savikritiškai įvertinti atliekamą darbą, pastebi jo trūkumus;

Supranta atliekamo darbo operacijų vaidmenį bendrame darbo (grupės, organizacijos) procese;

Geba kūrybiškai analizuoti atliekamus veiksmus, teikti pasiūlymus dėl darbo atlikimo tobulinimo.

6. Išvados ir pasiūlymai

1. Dažniausios mokymosi rezultatų formulavimo klaidos:
 - Programų rengėjams sunku suskaidyti kvalifikaciją į kompetencijas. Dažnu atveju neaišku, ar pateikiama formuluotė tikrai yra kompetencija, ar tiesiog žinios, ar gebėjimas atlikti užduotį.
 - Neaišku, kokia logika vadovaujama aprašant pasirenkamasias kompetencijas: ar kvalifikacija išplečiama prijungiant kažkokius specializuotus gebėjimus (kompetencijas), ar privalomos kompetencijos detalizuojamos. Pavyzdžiui: privaloma kompetencija „Atlikti mechaninį medienos apdirbimą“, o pasirenkamoji „Atlikti medienos apdirbimą SNS staklėmis“. Toks detalizavimas nurodant priemonę, šiuo atveju įrengimų tipą, kelia abejonių.
 - Nėra aiškaus loginio ryšio tarp kompetencijos (vidutinės trukmės mokymosi rezultatas), išskaidytos kompetencijos/mokymosi elementų (trumpalaikės trukmės mokymosi rezultatas) ir kasdieninių mokymosi rezultatų t.y. užduočių.
 - Mokymosi rezultatai apibūdina mokymosi procesą (pav.: atlikti užduotį; išspręsti testą ir pan.), o ne mokymosi išraišką (pav.: išvardinti ypatybes; išdrožti; suformuoti objektą ir pan.)
 - Mokymosi rezultato formuluotė konkretizuota iki užduoties lygio, nors aprašoma, kaip vidutinės ar trumpalaikės trukmės mokymosi rezultatas.
2. Kiekvienas mokymosi rezultatas turi būti įvertintas pagal tam tikrus kriterijus. Kriterijų pagrindas – mokymosi rezultatai ir atliktos užduotys. Vertinimo kriterijai formuluojami vartojant baigtinį veiksmažodį reiškiančią veiksmažodžio (dalyvio) formą, pvz.: Priimant užsakymą *pademonstruoti* efektyvaus bendravimo principai; Stalai greitai *nuvalyti* ir *padengti* kiekvienam patiekalui. *Parengta* grafinė statistinė medžiaga apdoroti duomenis. *Paaiškinta* saugaus mašinų naudojimo svarba ir sąlygos. *Aprašyta* mašinų paskirtis ir ištirtos atskiros funkcijos.
3. Mokymosi rezultatų formuluotės turėtų atspindėti sukonkretintus vertinimo kriterijus. Turėtų būti privaloma, kad kiekvieno vertinamojo mokymosi rezultatai būtų tinkamai ir deramai įvertinti.
4. Remiantis mokymosi rezultatų formulavimo apžvalga, galima padaryti apibendrinimą, kad visuose mokymo rezultatų formulavimuose turėtų būti pažymėta:
 - a) ar veikla atitinka reikalavimus: **Puikiai** – visiškai atitinka; **Gera** – atitinka; **Patenkinamai** – iš esmės atitinka;
 - b) ar užduotis atlikta savarankiškai: **Puikiai** – atlikta savarankiškai; **Gera** – dažnai reikia klausimų ir pagalbos; **Patenkinamai** – reikia nuolatinės pagalbos;
 - c) ar darbo kokybė atitinka rezultato kokybę: **Puikiai** – atitinka reikalavimus; **Gera** – iš dalies atitinka reikalavimus; **Patenkinamai** – iš esmės atitinka reikalavimus;
 - d) ar užduotis atlikta per nurodytą laiką: **Puikiai** – visiškai (iki galo) atlikta per nurodytą laiką; **Gera** – atlikta per nurodytą laiką; **Patenkinamai** – iš esmės atlikta per nurodytą laiką.
5. Informatikos, kompiuterijos specialistų programų ir užduočių rengėjai turėtų ypatingai atkreipti dėmesį į terminų vartojimą. Reikia turėti galvoje, kad pastaruoju metu yra leidžiami kelių kalbų terminų žodynai, kurių leidimui neprieštaruoja Valstybinė lietuvių kalbos komisija. Valstybinės lietuvių kalbos komisijos patvirtinti skolinių lietuviškų atitikmenų sąrašai praėjus kuriam laikui koreguojami: iš jų išbraukiami tie žodžiai, kurių lietuviški atitikmenys buvo netikslūs, jų nepriėmė visuomenė; be to, sparčiausiai kintantis kalbos sluoksnis yra leksika.

Mokymosi rezultatų formulavimas 1-5 lygio kvalifikacijoms

Kvalifikacijų lygis	Ilgalaikiai mokymosi rezultatai	Vidutinės trukmės mokymosi rezultatai	Trumpalaikiai mokymosi rezultatai	Kasdieniais mokymosi rezultatai
<i>LTKS</i>	<i>Kvalifikacija</i>	<i>Kompetencijos</i>	<i>Išskaidyta kompetencija</i>	<i>Užduotys</i>
5	Mūrininko meistro	Organizuoti mūro darbams reikalingų medžiagų ir įrangos sandėliavimą.		
		Mokyti žemesnės kvalifikacijos darbuotojus atlikti mūrijimo darbus.		
		Organizuoti mūro remonto darbus.		
		Vertinti atliekamų mūrijimo darbų kokybę.		
		Priimti sprendimus dėl veiksmų nenumatytais atvejais statybos aikštelėje.		
4	Mūrininko	Sandėliuoti mūro darbams reikalingas medžiagas ir įrangą.	Išmanyti mūrininko darbų saugos ir sveikatos reikalavimus.	
		Parinkti tinkamiausią situacijai mūro skiedinio ruošimo technologiją.		
		Organizuoti paaukštinimo įrangos montavimo darbus statybos vietoje.		
		Montuoti mūrinio statinio konstrukcijos metalinius, betoninius, gelžbetoninius ar medinius elementus.	Paruošti elementus kabinti ir kelti.	
			Kelti ir statyti mūrinio statinio konstrukcijas.	
			Montuoti surenkamus metalinius, betoninius, gelžbetoninius ar medinius elementus.	

			Užbaigti montavimo darbus	
		Mūryti sudėtingas konstrukcijas iš įvairių medžiagų.		
		Betonuoti nedidelius mūrinio pastato ar statinio konstrukcijos elementus	Parinkti klojinius pagal paskirtį.	
			Organizuoti konstrukcinių elementų betonavimą.	
		Remontuoti, stiprinti ar keisti mūrines konstrukcijas ar jų elementus	Ardyti mūrines konstrukcijas mechanizuotu būdu.	
			Įmūryti sijas.	
			Remontuoti pamatus.	
			Sustiprinti mūrines konstrukcijas.	
3	Mūrininko	Krauti ir sandėliuoti mūro darbams reikalingas medžiagas ir įrangą.	Išmanyti mūrininko darbų saugos ir sveikatos reikalavimus.	
		Paruošti mūro skiedinį.		
		Montuoti paaukštinimo įrangą.		
		Įrengti mūro konstrukcijoje numatytą hidroizoliaciją	Hidroizoliuoti mūrinius paviršius tepamąja hidroizoliacine medžiaga.	
			Hidroizoliuoti mūrinius paviršius kljuojamąja hidroizoliacine medžiaga.	
			Hidroizoliuoti mūrinius paviršius mechaniškai tvirtinama hidroizoliacine medžiaga.	
		Mūryti konstrukcijas.	Mūryti sienas, kampus, stulpus, tarpulangius ir sankirtas.	
			Mūryti sąramas, karnizus, šulinius, ventilacijos ir	

			dūmtraukių kanalus.	
			Mūryti lengvąjį mūrą, arkas, skliautus.	
			Mūryti šaltyje.	
		Remontuoti mūro konstrukcijas.	Užtaisyti angas ir plyšius.	
			Remontuoti (keisti) ir valyti apdailos mūrą.	
			Sumontuoti ir išmontuoti klojinius.	
		Betonuoti nedidelius mūrinio pastato ar statinio konstrukcijos elementus	Atlikti monolitinio betono konstrukcijų armavimą.	
			Betonuoti nesudėtingus konstrukcinius elementus.	
2	Mūrininko padėjėjo	Krauti ir mūro darbams reikalingas medžiagas ir įrangą.	Vykdyti mūrininko darbų saugos ir sveikatos reikalavimus.	
		Montuoti paaukštinimo įrangą prižiūrint aukštesnės kvalifikacijos darbuotojui.		
		Atlikti pagalbines mūrijimo darbų operacijas.	Paruošti mūro skiedinį pagal pateiktą technologinį aprašą.	
			Patiekti skiedinį į darbo zoną.	
		Atlikti pagalbines mūro remonto darbų operacijas.	Sutvarkyti darbo vietą po mūrijimo darbų.	
			Paruošti mūro konstrukciją remontui vadovaujantis nurodymais.	
			Ardyti mūrinės konstrukcijas rankiniu būdu.	

		Atlikti pagalbines betonavimo darbų operacijas.	Paruošti nedidelius betono kiekius rankiniu būdu pagal pateiktą technologinį aprašą.	
			Sutvarkyti darbo vietą po betonavimo darbų.	
		Atlikti pagalbines hidroizoliacijos darbų operacijas.	Paruošti nedidelius betono kiekius rankiniu būdu pagal pateiktą technologinį aprašą.	
			Sutvarkyti darbo vietą po betonavimo darbų.	
		Atlikti pagalbines hidroizoliacijos darbų operacijas.	Padengti mūrinius paviršius tepamąja hidroizoliacine medžiaga vadovaujantis nurodymais.	
			Sutvarkyti darbo vietą po mūro hidroizoliacijos darbų.	
1	-	Laikantis sveikatos ir darbų saugos reikalavimų kelti sunkesnius nei 10 kg. svorio krovinius.		
		Analizuoti trimatę ir dvimatę geometrinę informaciją.		
		Sverti svorį ir matuoti atstumus.		
		Atlikti aritmetinius veiksmus, skaičiuoti procentus.		
		Bendrauti ir bendradarbiauti.		

KLAIDINGAI PAVARTOJAMI ŽODŽIAI IR JŲ FORMOS

Sutrumpinimai:

* – klaida iš Didžiųjų klaidų sąrašo

dirbt. – dirbtinis žodis, posakis

hibr. – hibridas (žodis mišrūnas, kuriame ir svetimų žodžio dalių)

nevalt. – nevaltota

nevalt. r. – nevaltota reikšmė (žodžio, posakio)

n. dirbt. – nevaltotas dirbtinis žodis, posakis

n. hibr. – nevaltotas hibridas

n. svet. – nevaltota svetimybė

n. tarm – nevaltota tarmybė

n. vert. – nevaltotas vertinys (kitaip – vertalas)

priev. – prieveiksmis

r. – reikšmė; (kokia) reikšmė

svet. – svetimybė

tarm. – tarmybė

valt. – vartojama, vartotina

vert. – vertalas

A

apmokėti – geriau *nevalt. r.* „sumokėti“: *Už kelionės išlaidas apmokėti* (– *mokėti, sumokėti*).

Įteisintas junginys *apmokėti sąskaitą*.

apmokyti – geriau *nevalt. r.* „išmokyti“: ***Apmokyti*** (– *išmokyti*) *mūryti kampus*.

ap(si)jungti *n. vert.* – *su(si)jungti, su(si)vienyti*: ***Apjungti*** (– *sujungti*) *grupes*.

apspręsti *n. vert.* – *lemti, nulemti*: ***Apsprendžia*** (– *lemia*) *priemonės*.

***atitikti kam** *n. vert.* – *atitikti ką*: *Apipavidalinimas turi atitikti reikalavimams* (– *reikalavimus*).

atitikimas kam *n. vert.* – *atitikimas ko*: *Atitikimas formai* (– *Formos atitikimas*).

Bet – atitiktis – atitiktis kam: Atitiktis ES reikalavimams.

atremontuoti** *n. vert.* – *(su)remontuoti*: ***Atremontuoti (– *suremontuoti, remontuoti*) *patalpas*.

atstovauti ką *n. vert.* – *atstovauti kam*: *Atstovavo mokyklą* (– *mokyklai*).

aukščiau (minėtas, aptartas...) *vert.* – geriau *jau (minėtas, aptartas...)*: *Naudoti aukščiau minėtas* (– *jau minėtas*) *medžiagas*.

B

bėgyje ko** *n. vert.* – *per su galininku ar kitaip*: ***Metų bėgyje (– *Per metus*) *susiradau darbą*.

D

daugelyje atvejų** *n. vert.* – *daugeliu atvejų, paprastai, dažniausiai*: ***Daugelyje atvejų (– *daugeliu atvejų, dažniausiai*) *sprendimas paprastas*.

G

gautis – * *nevalt. r.*: 1. „pavykti, pasisekti, išeiti“: *Tau dar nesigauna* (– *nepavyksta, nesiseka, neišeina*);

2. „būti, susidaryti“: *Sujunkite taškus, kad gautųsi* (– būty, susidaryty) forma;
3. „būti gautam“: *Sumaišius mėlyną ir geltoną spalvas gaunasi* (– gaunama) žalia.

I

išbaigtas, -a – kai kur geriau „baigtas, tobulas, galutinis“: ***Išbaigta*** (– tobula, galutinė) vizualizacija.

išplanuoti, išplanavimas** n. vert. – *suplanuoti, suplanavimas*: Reikia ***išplanuoti (– suplanuoti) patalpas.

išsireikšti, išsireiškimas** n. vert. – *pasakyti; posakis, pasakymas*: Tokie ***išsireiškimai (– posakiai) netinka.

išskirti** – nevert. r. „(pa)skirti“: ***Išskirti (– skirti, paskirti) lėšų.

***iššaukti** – nevert. r. „sukelti“: *Draudimai iššaukia* (– sukelia) pasipriešinimą.

įtakoti vert. – geriau *daryti įtaką, veikti*: Tai ***įtakoja*** darbų kokybę (– Tai daro įtaką darbų kokybei).

J

jei(gu) – *nevert. su bendratimi (a) arba padalyviu (b) sąlygai reikšti. Vietoj bendraties arba padalyvio čia reikia būsimąjo laiko arba tariamosios nuosakos veiksmažodžių; kartais galima pasakyti ir kitaip:

- a) ***Jeį pažvelgti*** (– *Jeį pažvelgsime, pažvelgtume*) kitu aspektu. ***Jeį taupyti*** (– *Jeį taupysime, taupytume*) medžiagas, galėtume baigti darbus;
b) ***Jeigu laiku tokios klaidos nepastebėjus*** (– *nepastebėsime, nepastebėtume*), darbo nebaigsim.

K

kad – *nevert. su bendratimi (a) arba padalyviu (b) tikslui ar priežasčiai reikšti. Keičiama įvairiai: Jei paliekamas *kad*, su juo vietoj bendraties vartojama tariamoji nujosaka. Jei paliekama bendratis, vietoj *kad* reikia veiksmažodžio *norėti* pusdalyvio (asmeniniuose sakiniuose) arba padalyvio (beasmeniuose sakiniuose). Kartais visą konstrukciją gerai pakeičia paskirties naudininkas su bendratimi. Neretai *kad* yra apskritai nereikalingas ir mestinas – paliekama tik bendratis (dažnai tinka keli taisymo būdai):

- a) ***Kad sudominti studentus*** (– *Kad sudomintų studentus; Norėdamas sudominti studentus; Studentams sudominti*) dėstytojas naudoja vaizdo medžiagą.

Kad užtikrinti (– *Norint užtikrinti, garantuoti*) kokybę, būtina kontrolė. ***Kad išvirti*** (– *norint išvirti, kad būtų išvirta*) uogienės, reikia...

Kad atlikti šį darbą (– *Šiam darbui atlikti*) reikia laiko.

- b) *Taip daroma, kad apsaugojus* (– *norint apsaugoti*) gyvulius nuo ligų.

kai dėl n. vert. – *o; o dėl* arba kitaip: ***Kai dėl*** studentų (*O studentais*) aš pasitikėjau.

kaip pavyzdžiui n. vert. – *pavyzdžiui*: *Kai kuriems gyvūnams, kaip pavyzdžiui* (– *pavyzdžiui*), ilgaplaukiams šunims ir katėms, reikia geros priežiūros.

kaip taisyklė** n. vert. – *paprastai, dažniausiai, beveik visada*: ***Kaip taisyklė (– *paprastai, dažniausiai, beveik visada*) namų darbų nedarome.

kartas nuo karto; laikas nuo laiko vert. – geriau *kartais, retkarčiais*: ***Kartas nuo karto*** (– *kartais, retkarčiais*) reikia atsiskaityti.

kas liečia – *n. vert, jei abstrakčia reikšme – 1. Sakinio pradžioje keisti į *o, o dėl* arba visai išmesti: ***Kas liečia modulinę programą, tai ji*** (– *O dėl modulinės programos, tai ji*; dar geriau *O modulinė programa*) naudingesnė;

2. Ne sakinio pradžioje keičiama į *apie, dėl* arba kitaip: *Dabar pakalbėkime kas liečia praktines užduotis* (– *apie praktines užduotis; pakalbėkime, pasitarkime dėl praktinių užduočių*).

kas link** n. vert. – *o, o dėl* arba kitaip: ***Kas link pateikto darbo (– *O dėl pateikto darbo, Dėl pateikto darbo*) pastabų neturiu.

keleta, keletos, keletai... tarm., o bendrinėje kalboje šiojvardžio moteriškosios giminės nėra – *keletas, keleto, keletui...*: Pasitaikė **keleta** (– *keletas*) klaidų. Čia pateikiu **keletos** (– *keleto, kelių*) detalių brėžinius. Po **keletos** (– *keleto, kelių*) savaitių egzaminai. Išvykau tik **keletai** (– *keletui*) dienų.
kuomet – šalutiniams laiko aplinkybės sakiniams jun gti geriau *kai, kada*: **Kuomet** (– *Kai, kada*) baigiame darbą, sutvarkome darbo vietą.

L

***laike ko** n. vert. – *per ką, ko metu*: **Laike pamokos** (– *per pamoką, pamokos metu*) ruošiamės šventei.

***laikotarpyje ko** n. vert. – *per (kokį) laikotarpį / laiką*: **Savaitės laikotarpyje** (– *Per savaitę*) baigsiu darbą. **Mėnesio laikotarpyje** (– *Per mėnesį*) parengsime programą.

***lygyje** – nevert. būdui, kokybei reikšti: **Finansavimo klausimai sprendžiami aukščiausiam lygyje** (– *aukščiausiu lygiu*). Renginys nebuvo **aukštame lygyje** (– *gero / tinkamo lygio*).

M

***matomai** nevert. įterpinio r. „matyt, turbūt, tikriausiai“: **Matomai** (– *Matyt, turbūt, tikriausiai*), kiekviena grupė turi lyderį.

mažiau (ne mažiau) ko n. vert. – *mažiau (ne mažiau) kaip (negu, nei) ką* arba kitaip: Atlikdamas užduoti sugaišiau **ne mažiau penkių minučių** (– *ne mažiau kaip, negu, nei penkias minutes*).

Mėgiamas, -a tarm. – geriau mėgstamas, -a: **Lauko žaidimai visų mėgiami** (– *mėgstami*).

N

naudoti, naudojimas – nevert. r. „vartoti, vartojimas“ (kalbant apie maistą, vaistus, žodžius, posakius): Reikia **naudoti** (– *vartoti, valgyti*) tik šviežių maistą. Ne tą žodį **panaudojau** (– *pavartojau*). Anksčiau apibrėžime buvo **naudojamas** (– *vartojamas*) kitas terminas.

nepriklausomai nuo vert. – geriau *nesvarbu; tai nepriklauso nuo* ar kitaip: **Nepriklausomai nuo to** (– *Nesvarbu*), ar sirgome, ar praleidome paskaitas, turime atsiskaityti.

***nešti atsakomybę** n. vert. – *atsakyti*: Už šį poelgį **neša atsakomybę** (– *atsako*) visa grupė.

Neteisingai – kur kalbama ne apie teisybę, o apie taisyklingumą, geriau *klaidingai, blogai, negerai, netaisyklingai*: Formulę parašei **neteisingai** (– *klaidingai, blogai, negerai, netaisyklingai*). **Neteisingai** (– *Blogai, ne taip*) laikai ranką.

***neužilgo** n. vert. – netrukus: **Neužilgo** (– *Netrukus*) bus posėdis.

***nusimanyti kame** n. vert. – *nusimanyti apie ką; išmanyti ką*: Draugas gerai **nusimano kalboje, muzikoje** (– *apie kalbą, muziką; išmano kalbą, muziką*).

P

***pagrinde** – nevert. r. „daugiausia, dažniausiai, paprastai“: **Pagrinde** (– *Dažniausiai, paprastai*) atliekame testus.

(pa)lyginant, **palyginus** – vartojant kaip modalinį žodė, geriau *palyginti*; arba šalutinis sakiny *jei(gu) (pa)lyginsime...*: Vaikinas **palyginus** (– *palyginti*) drąsus.

paskaičiuoti, paskaičiavimas – *kai skaičiuojama tiksliai, turi būti *apskaičiuoti* arba *suskaičiuoti*; (ap)skaičiavimas: **Paskaičiuokite** (– *suskaičiuokite, apskaičiuokite*), kiek tiksliai reikės produktų. Jūsų užduotis **paskaičiuoti** (– *apskaičiuoti, suskaičiuoti*) kelionės išlaidas.

pilnas, -a (nepilnas, -a); pilnai (nepilnai) – nevert. r. 1. „išsamus, -i; visapusiškas, -a; išsamiai“: Aiškinimas buvo **nepilnas** (– *neišsamus*). Reikėjo **pilniau** (– *išsamiau*) apibūdinti.

pilnumoje priev.; n. vert. – *visiškai, visai*: Užduotį įvykdėme **pilnumoje** (– *visiškai, visai*).

principe – *nevert. r. „iš principo, iš esmės“: **Principe** (– *Iš principo, iš esmės*) programa gera.

R

rezultate (paprastai **ko**) n.vert. – nevert. reikšti: *1. priežasčiai: **To rezultate** (– *Dėl to, todėl, to rezultatas*) – pavykęs projektas;

*2. tam tikrai išvadai: **Ką gauname galutiniame rezultate** (– *galiausiai, viską atlikę, padarę*)?

S

sąlygose – nevert. reiškiant būdą: **Mes dirbame kitose sąlygose** (– *kitomis sąlygomis*)

sąlygoti – daug kur geriau *lemti*: **Visa tai sąlygoja** (– *lemia, nulemia*) naudojamas medžiagas.

Š

***šiai dienai** – nevert. r. „šiandien, dabar, kol kas“: **Šiai dienai** (– *Šiandien, dabar, kol kas*) mūsų mokymo turinys toks.

T

taip vadinamas, -a n. vert. – *vadinamasis, -oji* (netinka neįvardžiuotinė forma *vadinamas, -a*): **Čia taip vadinamas** (– *vadinamasis*) užduoties rezultatas.

tame skaičiuje *abstrakčia reikšme n. vert. – *iš jų, iš to skaičiaus*, kartais *tarp jų*: **Pateikti trys darbai, tame skaičiuje** (– *iš jų, iš to skaičiaus, tarp jų*) – vienas netinkamas.

tame tarpe *abstrakčia reikšme n. vert. – *tarp jų, taip pat*: **Taryba apsvarstė daug klausimų, tame tarpe** (– *tarp jų, taip pat*) pateiktus studentų.

tolimesnis, -ė – reiškiant laiko santykius geriau *tolesnis, -ė*: **Tolimesniame puslapyje** (– *tolesniame*) pateikti pavyzdžiai.

V

vardinti (įvardinti, išvardinti...), vardina, vardino, vardinimas tarm. – geriau *vardyti (įvardyti, išvardyti...), vardija, vardijo; vardijimas*: **Išvardina** (– *išvardija*) visas medžiagas. **Vardinant** (– *Vardijant*) savybes buvo padaryta klaidų.

viso – nevert. r. „iš viso“: **Viso** (– *Iš viso*) išleista 100 eurų. Egzaminą **viso** (– *iš viso*) laikė 20 studentų.

Viso yra įvardžio kilmininkas, pvz.: *Viso darbo šiandien neatliksime.*

visumoje – *nevert. r. „apskritai, iš viso“: **Visumoje** (– *Apskritai, iš viso*) darbas pavyko.

Ž

žinoti, žinojimas – nevert. r.: *1. „mokėti, mokėjimas“: **Gerai žinoti** (– *mokėti*) anglų kalbą. Darbuotojas turi gerai **žinoti** (– *mokėti, išmanyti*) saugaus eismo taisykles. Siekia gero visų dalykų **žinojimo** ((– *mokėjimo*);

*2. „išmanyti, nusimanyti“: **Gerai žino** (– *išmano, moka*) savo dalyką;

*3. „pažinti“: **Darbu vadovas privalo žinoti** (– *pažinti*) savo mokinius.